

УДК 94(477.83 – 21) «1945»: 930.253

DOI 10.24919/2519-058X.5.116979

Руслана ПОПП,

orcid.org/0000-0002-5370-1770

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Україна, Дрогобич) ruslana_popp@ukr.net

Остан ПОХОДЖАЙ,

аспірант кафедри історії України

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Україна, Дрогобич) pohodostap@gmail.com

НАСЕЛЕННЯ ДРОГОБИЧА У 30 – 50-ті рр. ХХ ст.: ЕТНОДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У даній статті простежуються зміни чисельності населення Дрогобича протягом 30 – 50-х рр. ХХ ст. Показано етнонаціональну структуру мешканців міста в зазначений період. Доведено, що етнодемографічні трансформації в Дрогобичі були пов'язані зі змінами політичних режимів, подіями та процесами воєнних років.

Ключові слова: *Дрогобич, місто, населення, етнічні групи, демографічна ситуація.*

Літ. 33.

Ruslana POPP,

Ph D (History), Associate Professor of Ukraine's History Department, Drohobych Ivan Franko

State Pedagogical University

(Ukraine, Drohobych) ruslana_popp@ukr.net

Ostap POKHODZAY,

Postgraduate student of the Department of History of Ukraine,

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Ukraine, Drohobych) pohodostap@gmail.com

DROHOBYCH' POPULATION DURING THE 1930s – 1950s: ETHNO-DEMOGRAPHIC CHARACTERISATION

Urban history is being actively explored today. A detailed study of an urban location is not possible without taking into account its demographic and ethnic components. Historical dynamics and analysis in the context of the general social development of a region and with regard to all political, economic, cultural and spiritual factors are very important in reproducing the ethno-demographic processes of separate regions. Historical experience at its present stage gives an opportunity to develop such an ethno-demographic strategy and policy that pay due attention to national-cultural interests of various ethnic and social groups.

In this article, the number and ethno-national structure of the population of Drohobych during the 1930s – 1950s has been studied, as well as the factors influenced by the ethno-demographic processes in the city of Drohobych.

It has been affirmed that in the studied period the population of Drohobych depended on complex socio-political, socio-economic, ethno-cultural, and demographic experiments. The city was influenced by different systems of state policies. In the interwar period, the Poles, Jews, and Ukrainians were the main ethnic groups in Drohobych. A transformation of the ethnic composition of Drohobych population, which had began with the outbreak of the Second World War and the advent of the Soviet power in September, 1939, continued in the post-war years. The city lost former dominants in its ethnic structure and not only numerically, but also nationally. The Ukrainian population increased. Along with that, the number of Russians grew up too, which was caused both by objective reasons and by the geopolitical plans of the regime. The end of the 1950s were marked by the restoration and growth of the city's population. However, an increase in the total population of Drohobych was not a qualitative reproduction of its ethno-national organism.

Key words: *Drohobych, city, population, ethnic groups, demographic situation.*

Ref. 33.

Руслана ПОПП,

*кандидат исторических наук, доцент кафедры новой и новейшей истории Украины
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко
(Украина, Дрогобыч) ryslana_popp@ukr.net*

Остап ПОХОДЖАЙ,

*аспирант кафедры истории Украины
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франка
(Украина, Дрогобыч) pohodostap@gmail.com*

НАСЕЛЕНИЕ ДРОГОБЫЧА В 30 – 50-е гг. XX в.: ЭТНОДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

В данной статье прослеживаются изменения численности населения Дрогобыча в течение 30 – 50-х гг. XX в. Показано этнонациональную структуру жителей города в указанный период. Доказано, что этнодемографического трансформации в Дрогобыче были связаны с изменениями политических режимов, событиями и процессами военных лет.

Ключевые слова: Дрогобыч, население, город, этнические группы, демографическая ситуация.

Лит. 33.

Постановка проблеми. Сьогодні активно досліджується міська історія. Детальне вивчення міської локації неможливе без урахування його демографічних та етнічних складових. Важливим у відтворенні етнодемографічних процесів окремих місцевостей є їх історична динаміка та аналіз в контексті загальносуспільного розвитку регіону з урахуванням усіх політичних, економічних, культурно-духовних факторів. Історичний досвід дасть можливість розробити на сучасному етапі таку етнодемографічну стратегію та політику нашої держави, яка б враховувала національно-культурні інтереси різних етнічних та соціальних груп населення.

Аналіз досліджень. Актуальність проблеми засвідчує значне зацікавлення вітчизняних та зарубіжних учених етнодемографічними процесами в Галичині. Певні аспекти етнодемографічних змін в регіоні у 30 – 50-ті рр. XX ст. розглядаються в публікаціях С. Макаруча [14], [15], [16], [17], В. Сергійчука [23], В. Трофимовича [29], І. Терлюка [27], [28], Ю. Сороки [24], [25] та інших. Дослідженню міського населення регіону на тлі суспільно-політичних процесів присвячені роботи Р. Лозинського [12], повсякдення – Г. Боднар. [2]. Демографічні та національні фактори у розвитку Дрогобича показані у колективній праці «Нариси історії Дрогобича. Від найдавніших часів до початку XXI ст.» [18].

Метою пропонованої статті є проаналізувати чисельність населення Дрогобича протягом 30 – 50-х рр. XX ст., його етнонаціональну структуру, розкрити чинники, які визначали етнодемографічні процеси у місті в зазначений період.

Виклад основного матеріалу. У результаті складної військово-політичної та дипломатичної боротьби і всупереч волі більшості населення, землі Східної Галичини були включені до складу відновленої після Першої світової війни Польської держави. Польська влада обіцяла місцевому населенню громадянську рівність, що включала й забезпечення національно-культурних прав. На практиці ж політика польського уряду була спрямована на посилення польських позицій у всіх сферах суспільного життя на українських землях. Саме основні напрями офіційної політики польської влади, соціально-економічний розвиток регіону зумовлювали формування етнодемографічної структури населення Галичини у 30-ті рр. XX ст.

На початку 1930-х рр. у містах Східної Галичини проживало 22,61 % населення краю. Великими містами були Львів, Станіслав, Перемишль, Тернопіль, Коломия, Борислав, Стрий, Самбір, а також Дрогобич. Населення Дрогобича складало 32 261 особи [16, 149]. За десять років між переписами 1921 і 1931 рр. воно зросло на 20,67 %, що свідчило про його розвиток і зростаючу роль в регіоні [16, 149]. Уже в 1939 р. кількість населення у місті досягала 37 тис. осіб [11, 271].

Складаючи більшість сільського населення, українці перебували у меншості серед мешканців міст Галичини. У великих і середніх містах переважали поляки та євреї [4, 188]. Така ж ситуа-

ція була в 30-х рр. і в Дрогобичі. Зауважимо, що перепис 1931 р. на противагу перепису 1921 р., фіксував не національність і приналежність до релігії, а враховував рідну мову і релігію [16, 144]. У Дрогобичі українську мову вважали рідною 5 243 особи (16,2 %), польською розмовляли – 18 840 (58,4 %), єврейською – 7 987 (24,8 %), іншими мовами – 175 осіб (0,5 %) [3, 45].

Наближену картину щодо національного складу населення міста демонструють і дані про віросповідання мешканців Дрогобича. Адже для східногалицьких земель був характерний зв'язок національності з конфесійною приналежністю. Як правило, хоча і були винятки, поляк був римо-католиком, українець – греко-католиком, єврей – іудеєм, представниками протестантських конфесій переважно були поляки [10, 364]. В цей період у Дрогобичі 8 104 мешканців були греко-католиками (24,96 %), 10 629 – римо-католиками (32,73 %), 12 931 – іудеями (39,82 %), 425 – православними, 383 особи іншої віри (1,18 %) [16, 32].

У міжвоєнний період місто розвивалося у напрямі збільшення населення, розбудови міської інфраструктури. Кожна з трьох головних етнічних громад (єврейська, польська, українська) тією чи тією мірою впливали на суспільне життя, зберігали та розвивали свою національну ідентичність.

Початок Другої світової війни та встановлення радянської системи кардинально змінили ситуацію у Дрогобичі. 24 вересня 1939 р. до міста вступила Червона армія. Невдовзі тут було створене більшовицьке тимчасове управління, а в грудні 1939 р. Дрогобич став обласним центром УРСР [11, 274].

Формування нової моделі радянського суспільства супроводжувалося арештами, розстрілами, висланнями не тільки активних членів колишніх політичних організацій, громадських об'єднань, держслужбовців, а й неблагонадійних учителів, викладачів, діячів культури, усіх, хто могли стати потенційними ворогами режиму [1, 136]. Усім їм інкримінувалася контрреволюційна «діяльність, вислугування перед капіталістичним устроєм, зрада інтересів пролетаріату» [20, 52]. У постанові Дрогобицького обкому партії, ухваленій квітні 1940 р тоді ж, зазначалося: в області є ще «понад 3 тисячі ворожих елементів, що пробралися на відповідальні посади, на промислові підприємства, кооперативні, торгівельні та інші організації» [31, 59]. За неповними даними польських істориків, від початку 1940 р. до червня 1941 р. з Дрогобича вивезено 829 поляків. Наразі невідома кількість виселенців української, єврейської та інших національностей. М. Галів визначає, що за деякими підрахунками Дрогобич у 1939 – 1941 рр. внаслідок депортацій та арештів утратив понад 2 тисячі мешканців [18, 191].

Війна породила проблему біженців. З огляду на неоднорідність, рухливість і змінність їх перебування, визначити скільки людей шукали притулку у Дрогобичі складно. Деякі містяни, щоб уникнути більшовицьких репресій, ще перед вступом радянських військ перебралися на захід німецько-радянської демаркаційної лінії. У регіоні була проведена також акція переселення до рейху осіб німецького походження. На початку війни був проведений набір спочатку до польської, а зі встановленням радянського режиму – до червоної армії. [29, 247].

Репресії, які розпочалися в Дрогобичі у вересні 1939 р., продовжувалися до початку радянсько-німецької війни. Поспішний відступ Червоної армії мав трагічні наслідки для ув'язнених дрогобичан. Не маючи змоги вчасно евакуювати їх, НКВС провів масові розстріли. Розкопки, які проводились у Дрогобичі з 24 серпня до 30 жовтня 1990 р. біля будівлі колишнього НКВД на вул. Стрийській, виявили 486 кісткових останків людей. Прізвища жертв удалося встановити лише у 22-х випадках, на основі знайдених документів та особистих речей з підписами. Проте це далеко не повні відомості [13, 486]. Кількість знищених в'язнів у «Бригідках» досі невідома [18, 192].

1 липня 1941р. німецькі та словацькі війська увійшли до Дрогобича, поклавши початок більш як трирічній нацистській окупації міста. Роки німецької окупації суттєво вплинули на етнодемографічну структуру населення Дрогобича. В кінці 1941 р., за даними місцевої газети «Вільне слово», у Дрогобичі мешкали 34 112 осіб, за національною приналежністю 10 500 українців, 10 088 поляків, 120 німців, 13 339 євреїв і 65 представників інших національностей [20, 4]. У 1943 р. німецька окупаційна влада провела перепис населення на окупованих українських територіях. Хоча дані цього перепису не зовсім точні та містять втрати місцевого населення, спричинені радянською евакуацією та мобілізацією до Червоної армії, він дає можливість скласти

уявлення про репресивний характер німецького окупаційного режиму. Насильство щодо цивільного населення, голод і хвороби призвели до значних втрат мешканців Дрогобича. Водночас слід зауважити, що режим, установлений в Генерал-Губернаторстві (а відповідно і в Дрогобичі), був ліберальніший, ніж на окупованих німцями інших українських територіях. Це було пов'язано з тим, що німецьке керівництво робило ставку на те, що українці краю, які натерпілися в короткому часі від комуністичного режиму, добре зустрінуть німецькі війська. Галичина була колись і частиною Австрійської держави, що відіграло корисну роль у трактуванні німцями місцевого населення [29, 245]. На 1 березня 1943 р. у місті було близько 20 тисяч мешканців, в тому числі 8 600 українців, 7 900 поляків, 2 300 євреїв і 600 представників інших національностей [32, 452].

6 серпня 1944 р. завершився період німецької окупації Дрогобича. До німецької окупації населення Дрогобича, за радянськими джерелами, становило 40 тис. осіб. Після завершення окупації залишилося 26 тис. [8, 1]. Згідно з даними комісії із розслідування нацистських злочинів за період німецької окупації в Дрогобичі, розстріляно 14 500 осіб (в Броницькому лісі понад 10 тис.), знищено 10 тис. 800 полонених, убито 47 лікарів, 42 учителі, 100 інженерів і робітників нафтопереробних та керамічного заводів [18, 209]. Дуже складно визначити точні дані втрат населення. Наведені цифри відображають не тільки прямі втрати населення міста під час німецької окупації, а й враховують значні переміщення населення, що супроводжували воєнні дії (евакуація радянських громадян разом із відступаючими частинами радянської армії на початку війни, переселення багатьох міських мешканців у сільську місцевість, виїзд значної частини українського населення на захід під загрозою знову опинитися на радянській території). Місцеве населення зменшилося внаслідок мобілізації у 1944 – 1945 рр. до лав Червоної армії та участі в бойових діях. Масова мобілізація до лав Червоної армії в західноукраїнському регіоні мала підірвати соціальну базу ОУН і УПА. Щоб не допустити повернення додому, впродовж декількох післявоєнних років мобілізовані утримувалася на армійській службі.

Після війни місто не дорахувався і тих колишніх мешканців, які були вивезені на примусові роботи до Німеччини. За роки окупації 3 100 дрогобичан було вивезено на примусові роботи до Німеччини [18, 209]. Частина їх не побажали повертатися до Радянського Союзу. Основною причиною був страх перед можливими репресіями. Всі, хто повертався, змушені були перейти через фільтраційні табори НКВС. Крім військової, влада поводи́ла також і трудові мобілізації працездатного населення для роботи у східних регіонах СРСР, розпорошення місцевого населення призводило до зменшення чисельності корінних жителів, а також усувало національно-свідомих та вороже налаштованих до тоталітарного режиму [24, 61].

За роки війни змінилося й етнічне обличчя міста. Депортаційні акції та фізичне винищення переважної більшості єврейського населення Дрогобича в роки німецької окупації, зумовили те, що на час відновлення радянського режиму помітно зросла частка польського населення. За одними свідченнями очевидців, відразу після вступу до Дрогобича радянських військ, зі своїх схронів вийшли 500 євреїв, які були врятовані українцями і поляками, за іншими – врятувалися лише 300 [33, 41], [26].

Загалом в 1944 р. в Дрогобицькій області поляки становили 20,3 % від всього населення [26, 85]. Згодом, як наслідок реалізацій сталінської кадрової політики та переселенням польських громадян до Польщі, Дрогобич за більшістю свого населення стає українським. Лондонський уряд, польське підпілля в західних областях України рішуче виступали проти виїзду поляків, саме польське населення регіону, як свідчать секретні донесення радянських спецслужб, по-різному ставилося до виїзду, але в більшості своїй поляки не хотіли залишати міста [5, 3–4]. Репресивні заходи радянської влади пришвидшили цей процес [32, 294]. Точних даних про кількість польських сімей, які виїхали з Дрогобича до Польщі, не вдалося відшукати. Відомо, що станом на 10 серпня 1945 р. на виїзд з Дрогобича було подано 7 644 заяви і виїхали 2 585 осіб. Переселення поляків з території західних областей України в основному було завершено восени 1946 р. Паралельно з виїздом поляків розпочалося і переселення українців з південно-східних регіонів Польщі до України, але вони оселялися переважно у сільській місцевості. Ці примусові переміщення стали надзвичайно важкими випробуваннями як для поляків, так і українців [22, 71].

У перші повоєнні роки у місті швидкими темпами збільшувалася чисельність росіян, представників інших національностей всього Радянського Союзу. Саме на прислані кадри, як і в довоєнні роки, режим опирався у здійсненні своїх геополітичних планів у «зараженому націоналізмом регіоні» [7, 1]. На збільшення російського населення помітно впливав і переїзд на постійне місце проживання військовослужбовців Червоної армії [6, 165]. У перші повоєнні роки відбувалися постійні міграції населення в межах республіки всього Радянського Союзу. До міста надсилалися працівники партійно-радянських установ, репресивно-каральних органів, вчителі, викладачі, актори, медичні та інженерно-технічні працівники. Водночас відбувалися арешти, масові депортації, розстріли місцевого населення. Усе це було засобом боротьби з українським визвольним рухом та утвердження сталінської системи [22, 70]. Репресивні акції тривали і на початку 50-х рр. XX ст. Це призвело до глибоких етнодемографічних змін у місті і загалом в регіоні.

Після смерті Сталіна Дрогобич надалі розвивався на засадах «розбудови комуністичного суспільства». Основна увага спрямовувалась на промисловий розвиток міста. Це зумовило насамперед масовий приплив до Дрогобича населення зі сіл. Після переїзду новоприбулі мешканці, як зазначає Г. Боднар, поставали перед потребою матеріально-побутової та соціально-психологічної адаптації в місті, підтримували тісні контакти із селом, переживали глибоку світоглядну трансформацію й водночас змінювали місто, зберігали міцні національні традиції. У місті етнічна самосвідомість загострювалася в умовах постійного порівняння своєї власної культури з іншими [2].

Із середини 50-х рр. XX ст. в період хрущовської «відлиги» починається повернення з таборів ГУЛАГу багатьох незаконно репресованих в сталінські часи дрогобичан. У 1961 р. до міста повернулося 335 осіб, з них 48 були звільнені із спецпоселення без права проживання на території західних областей України. Всім їм було відмовлено в прописці у місті і вивезено з Дрогобича. Заступник начальника міського відділу міліції Трофімов був виключений із КПРС і засуджений за те, що, незважаючи на заборону, дав дозвіл на прописку семи осіб, які повернулися із заслання [9, 40]. У тих, хто залишився жити в місті, виникали проблеми з житлом, адже все майно репресованих було конфісковане, чинилися перешкоди і в працевлаштуванні. В одному з партійних звітів наголошувалося, що «особи, які повертаються, домагаються повернення їм конфіскованого майна, на керівних і матеріально-відповідальних посадах не працюють» [9, 43].

Упродовж 50-х рр. XX ст. населення Дрогобича відтворювало свої втрати. У політико-економічній характеристиці (паспорті) Дрогобицької області, який був укладений радянськими органами державної безпеки, наводяться дані, що населення Дрогобича на 1 січня 1950 р становить: 89 090 осіб [30, 731]. Це маловірогідна цифра. Більш реальні дані подані у статистичному збірнику «Народне господарство Дрогобицької області», про те, що на 1 січня 1956 р. у Дрогобичі мешкали 36, 4 тис осіб [19, 8]. В 1959 р., за даними Всесоюзного перепису населення, в місті проживали 42 145 осіб, в тому числі 29,5 тис. українців, 9,5 тис. росіян, 1,2 тис. поляків, 400 білорусів [21, 83]. Радянська система пропагувала ідеї «соціалістичного інтернаціоналізму», міфи про «радянський народ як нову історичну спільність», що було фактично знаряддям нівелювання національних особливостей регіону.

У травні 1959 р. була ліквідована Дрогобицька область, Дрогобич змінив свій адміністративний статус, став містом обласного підпорядкування, районним центром Львівської області.

Висновки. У досліджуваний період населення Дрогобича пройшло через складні суспільно-політичні, соціально-економічні, етнокультурні, демографічні випробування. Місто зазнавало впливів різних політико-державницьких систем. У міжвоєнний період основними етнічними групами Дрогобича були поляки, євреї, українці, а його населення зростало. Трансформація етнонаціонального складу населення Дрогобича, яка розпочалася з початком Другої світової війни і приходом радянської влади у вересні 1939 р., а потім в період німецької окупації, продовжувалася і в повоєнні роки. Втративши колишні домінуючі, і не тільки чисельно, національні групи, в його етнічній структурі зростало українське населення. Водночас збільшувалася чисельність росіян, з'явилися представники інших національностей СРСР.

Друга половина 50-х рр. XX ст. позначилася відновленням і зростанням населення міста. Місто поповнювалося вихідцями із села, переважало українське населення, пропагувалися ідеї «радянського інтернаціоналізму».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917 – 1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. У двох книгах. Книга перша / І. Білас. – К.: Либідь; Військо України, 1994. – 432 с.
2. Боднар Г. Львів. Щоденне життя міста очима переселенців із сіл (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / Г. Боднар. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 340 с.
3. Верган В.М. Дрогобич і Дрогобиччина на тлі історичних подій // Дрогобиччина – земля Івана Франка; Зб. географ., іст. і етнограф матеріалів / В.М. Верган. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1973. – Т.1. – С. 42 – 49.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст. / Я. Грицак. – К.: Генеза, 1996. – 360 с.
5. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО) – Ф. 5002. – Оп 2. – Спр. 36.
6. ДАЛО. – Ф. 5001. – Оп. 6. – Спр. 89.
7. ДАЛО. – Ф. 5001. – Оп. 1. – Спр. 45.
8. ДАЛО. – Ф. 5002. – Оп. 1. – Спр. 23.
9. ДАЛО. – Ф. 5002. – Оп. 1. – Спр. 593.
10. Дудяк О. Динаміка національного складу службовців адміністративних органів Східної Галичини у міжвоєнний період / О. Дудяк. / Наук. зошити істор. фак-ту Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка. Зб. наук. праць. – Львів: ЛНУ ім. Франка, 2001. – Вип. 4. – С. 363–372.
11. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Львівська область – К.: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1968. – 998 с.
12. Лозинський Р. М. Етнічний склад населення Львова (у контексті суспільного розвитку Галичини) / Р. М. Лозинський. – Львів: 2005. – 234 с.
13. Лучаківська І. Формування і діяльність репресивно-каральних структур на Дрогобиччині (1939 – 1941 рр.) / І. Лучаківська // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. Х. – Дрогобич: Коло, 2006. – С. 481–488.
14. Макарчук С. Втрати населення Галичини в роки Другої світової війни / С. Макарчук. // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 35–36. – Львів, 2000. – С. 321–343.
15. Макарчук С. Міжнаціональні антагонізми в суспільстві Західної України в переддень вересня 1939 року / С. Макарчук // 1939 рік в історичній долі України і українців. Матеріали Міжнародної наукової конференції. 23–24 вересня 1999 р. – Львів, 2001. – С. 6–21.
16. Макарчук С. А. Етносоціальное развитие и национальные отношения на западноукраинских землях в период империализма / С. А. Макарчук. – Львов: Выща школа, 1983. – 255 с.
17. Макарчук С. Переселення поляків із західних областей України в Польщу у 1944 – 1946 рр. / С. Макарчук // Український історичний журнал. – 2003. – № 3. – С. 103–115.
18. Нариси історії Дрогобича. Від найдавніших часів до початку ХХІ ст. / Наук. ред. Л. Тимошенко. – Дрогобич: Коло, 2009. – 320 с.
19. Народне господарство Дрогобицької області. Статистичний збірник. – Дрогобич: Дрогобицьке обласне видавництво, 1956. – 114 с.
20. Наша хроніка. Населення Дрогобича // Вільне слово. – 1942. – № 6 (80). – 15 січня.
21. Пастух Р. І. Дрогобич давній і сучасний у датах, подіях і фактах / Р. І. Пастух. – Дрогобич: Вид фірма Відродження, 2002. – 94 с.
22. Попп Р. Переміщення населення Дрогобицької області (1944 – 1953) // Східноєвропейський історичний вісник / Р. Попп. – Дрогобич: Посвіт, 2016. – Вип. 1. – С. 69–74.
23. Сергійчук В. Депортація поляків з України. Невідомі документи про насильницьке переселення більшовицькою владою польського населення з УРСР в Польщу в 1944 – 1946 роках / В. Сергійчук. – К.: Укр. видавн. спілка, 1999. – 191 с.
24. Сорока Ю. М. Населення західноукраїнських земель: депортації, переселення, мобілізації, міграції (1939 – 1950-і роки) / Ю. М. Сорока. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2007. – 275 с.
25. Сорока Ю. Політичні та економічні чинники міграційних процесів в західних областях УРСР в 1944 – 1950-х роках / Ю. Сорока // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, 2003. – Вип. 91–93. – С. 60–63.
26. Спогади Дрімера Марселя та Високої Ірени (Записала Марія Вурловська 04.06.2016 р. у м. Дрогобичі) // Приватний архів Марії Вурловської у м. Дрогобич.
27. Терлюк І. Я. Етнодемографічна ситуація у західних областях України в 1944 р. / І. Я. Терлюк. // Вісник Львівського ун-ту. Сер. Історія. – Вип. 29. – Львів, 1993. – С. 85.

28. Терлюк І. Я. Росіяни західних областей України (1944 – 1996 рр.). (Етносоціальне дослідження) / І. Я. Терлюк. – Львів: «Центр Європи», 1997. – 176 с.
29. Трофимович В. Етнодемографічні зміни у Східній Галичині та Волині в роки Другої світової війни / В. Трофимович. // Україна-Польща: важкі питання. – Т. 10. – Варшава: ТИРСА, 2006. – С. 245–269.
30. Чекістське досьє окупованої України / Авт. та кер. проекту Р. Круцик; Упоряд.: Р. Круцик, С. Жовтий. – Т. 1. – К.: Вид-во Преса України, 2014. – 1048 с.
31. Ярош Б. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях 30 – 50-ті роки ХХ ст. / Б. Ярош. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 176 с.
32. Budzyński W. Miasto Schulza / W. Budzyński. – Kraków: Prószyński i S-ka SA, 2005. – 454 s.
33. Chmiecowski E. Ucieczka doktora Woldmana / E. Chmiecowski // Ziemia drohobycka. – 1999. – № 12. – S. 41.

REFERENSES

1. Bilas I. Represywno-karalna systema v Ukraini 1917 – 1953. Suspilno-politychnyi ta istoriko-pravovyi analiz. U dvokh knykhakh. Knyha persha / I. Bilas. – K.: Lybid; Viisko Ukrainy, 1994. – 432 s.
2. Bodnar H. Lviv. Shchodenne zhyttia mista ochyma pereselentsiv iz sil (50 – 80-ti roky XX st.) / H. Bodnar. – Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. Ivana Franka, 2010. – 340 s.
3. Verhan V. M. Drohobych i Drohobychchyna na tli istorychnykh podii // Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka; 3b. heohraf., ist. i etnohraf materialiv / V. M. Verhan. – Niu-York; Paryzh; Sidnei; Toronto, 1973. – T.1. – S. 42 – 49.
4. Hrytsak Ya. Narys istorii Ukrainy. Formuvannia modernoi ukrainskoi natsii XIX – XX st. / Ya. Hrytsak. – K.: Heneza, 1996. – 360 s.
5. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti (dali –DALO) – F. 5002. – Op 2. – Spr. 36.
6. DALO. – F. 5001. – Op. 6. – Spr. 89.
7. DALO. – F. 5001. – Op. 1. – Spr. 45.
8. DALO. – F. 5002. – Op. 1. – Spr. 23.
9. DALO. – F. 5002. – Op. 1. – Spr. 593.
10. Dudiak O. Dynamika natsionalnogo skladu sluzhbovtstv administratyvnykh orhaniv Skhidnoi Halychyny u mizhvoiennyi period / O. Dudiak / Nauk. zoshyty istor. fak-tu Lvivskoho nats. un-tu im. I. Franka. Zb. nauk. prats. – Lviv: LNU im. Franka, 2001. – Vyp.4. – S. 363–372.
11. Istoriia mist i sil Ukrainkoi RSR: V 26 t. Lvivska oblast – K.: Holov. red. URE AN URSR, 1968. – 998 s.
12. Lozynskiy R. M. Etnichniy sklad naselennia Lvova (u konteksti suspilnogo rozvytku Halychyny) / R. M. Lozynskiy. – Lviv: 2005. – 234 s.
13. Luchakivska I. Formuvannia i diialnist represywno-karalnykh struktur na Drohobychchyni (1939 – 1941 rr.) / I. Luchakivska // Drohobyt'skyi kraieznavchyy zbirnyk. – Vyp. Kh. – Drohobych: Kolo, 2006. – S. 481–488.
14. Makarchuk S. Vtraty naselennia Halychyny v roky Druhoi svitovoi viiny / S. Makarchuk // Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorychna. – Vyp. 35–36. – Lviv, 2000. – S. 321–343.
15. Makarchuk S. Mizhnatsionalni antahonizmy v suspilstvi Zakhidnoi Ukrainy v peredden veresnia 1939 roku / S. Makarchuk // 1939 rik v istorychnii doli Ukrainy i ukraintsv. Materialy Mizhnarodnoi naukovoii konferentsii. 23–24 veresnia 1999 r. – Lviv, 2001. – S. 6–21.
16. Makarchuk S. A. Etnosotsyalnoe razvytye y natsyonalnye otnosheniya na zapadnoukraynskykh zemliakh v peryod ymperyalyzma / S. A. Makarchuk. – Lvov: Vyshcha shkola, 1983. – 255 s.
17. Makarchuk S. Pereselennia poliakov iz zakhidnykh oblactei Ukrainy v Polshchu u 1944 – 1946 rr. / S. Makarchuk // Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. – 2003. – № 3. – S. 103–115.
18. Narys istorii Drohobycha. Vid naidavnishykh chasiv do pochatku XXI st. / Nauk. red. L. Tymoshenko. – Drohobych: Kolo, 2009. – 320 s.
19. Narodne gospodarstvo Drohobyt'skoi oblasti. Statystychnyi zbirnyk. – Drohobych: Drohobyt'ske oblasne vydavnytstvo, 1956. – 114 s.
20. Nasha khronika. Naselennia Drohobycha // Vilne slovo. – 1942. – № 6 (80). – 15 sichnia.
21. Pastukh R. I. Drohobych davnii i suchasnyi u datakh, podiiakh i faktakh / R. I. Pastukh. – Drohobych: Vyd firma Vidrozhennia, 2002. – 94 s.
22. Popp R. Peremishchennia naselennia Drohobyt'skoi oblasti (1944 – 1953) // Skhidnoievropeiskiy istorychnyi visnyk / R. Popp. – Drohobych: Posvit, 2016. – Vyp. 1. – S. 69–74.

23. Serhiichuk V. Deportatsiia poliakiv z Ukrainy. Nevidomi dokumenty pro nasylnytske pereseleattia bilshovytskoiu vladoiu polskoho naseleattia z URSS v Polshchu v 1944 – 1946 rokakh / V. Serhiichuk. – K.: Ukr. vydavn. spilka, 1999. – 191 s.
24. Soroka Yu. M. Naseleattia zakhidnoukrainskykh zemel: deportatsii, pereseleattia, mobilizatsii, mihratsii (1939 – 1950-i roky) / Yu. M. Soroka. – Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2007. – 275 s.
25. Soroka Yu. Politychni ta ekonomichni chynnyky mihratsiinykh protsesiv v zakhidnykh oblastiakh URSS v 1944 – 1950-kh rokakh / Yu. Soroka // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istorii. – Kyiv, 2003. – Vyp. 91–93. – S. 60–63.
26. Spohady Drimera Marselia ta Vysoki Ireny (Zapysala Mariia Vurlovska 04.06.2016 r. u m. Drohobychi) // Pryvatnyi arkhiv Marii Vurlovskoi u m. Drohobych.
27. Terliuk I. Ya. Etnodemografichna sytuatsiia u zakhidnykh oblastiakh Ukrainy v 1944 r. / I. Ya. Terliuk // Visnyk Lvivskoho un-tu. Ser. Istorii. – Vyp. 29. – Lviv, 1993. – S. 85.
28. Terliuk I. Ya. Rosiiany zakhidnykh oblasteri Ukrainy (1944 – 1996 rr.). (Etnosotsialne doslidzhennia) / I. Ya. Terliuk. – Lviv: «Tsentr Yevropy», 1997. – 176 s.
29. Trofymovych V. Etnodemografichni zminy u Skhidnii Halychyni ta Volyni v roky Druhoi svitovoi viiny / V. Trofymovych // Ukraina-Polshcha: vazhki pytannia. – T. 10. – Varshava: TYRSA, 2006. – S. 245–269.
30. Chekistske dosie okupovanoi Ukrainy / Avt. ta ker. proektu R. Krutsyk; Uporiad.: R. Krutsyk, S. Zhovtyi. – T. 1. – K.: Vyd-vo Presa Ukrainy, 2014. – 1048 s.
31. Iarosh B. Totalitarnyi rezhym na zakhidnoukrainskykh zemliakh 30 – 50-ti roky XX st. / B. Iarosh. – Lutsk: Nadstyria, 1995. – 176 s.
32. Budzyński W. Miasto Schulza / W. Budzyński. – Kraków: Proszynski i S-ka SA, 2005. – 454 s.
33. Chemiczewski E. Ucieczka doktora Woldmana / E. Chemiczewski // Ziemia drohobycska. – №12. – 1999. – S. 41.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2017 р.